

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

КИРИЛЛОВ Віктор Дмитрович

УДК 351.834:337.41

**ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

КИЇВ – 2005

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії державного управління при Президентові України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор, заслужений діяч науки і техніки України
КОРЕЦЬКИЙ Микола Христофорович,
Гуманітарний університет “Запорізький інститут державного та муніципального управління”,
перший проректор.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
СТОЛЯРОВ Василь Федорович,
Київський національний університет технологій та дизайну, завідувач кафедри фінансів;

кандидат наук з державного управління, доцент
ДУБОВИК Сергій Федорович,
Секретаріат Кабінету Міністрів України,
головний спеціаліст.

Провідна установа – Об’єднаний інститут економіки НАН України, відділ міжгалузевих пропозицій та промислового потенціалу, м. Київ.

Захист відбудеться *7 червня 2005 р. о 16 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.810.02 у Національній академії державного управління при Президентові України за адресою: 03057, Київ-57, вул. Ежена Потьє, 20, к. 212.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії державного управління при Президентові України (03057, Київ-57, вул. Ежена Потьє, 20).

Автореферат розісланий *5 травня 2005 р.*

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О.В.Жабенко

Підписано до друку 29.04.2005.
Формат 60 x 84 ¹/₁₆. Тираж 100 прим. Обл.-вид. арк. 1,35.
Ум.-друк.арк. 1,16. Гарн. Таймс.

Свідоцтво серії ДК № 1561 від 06.11.2003 р.

Віддруковано з оригінал-макета у видавництві
Національної академії державного управління
при Президентові України.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сьогодні проблема активізації інвестиційних процесів є однією із найбільш важливих у системі державного регулювання економіки України. Для забезпечення стабільного розвитку економіки й досягнення Україною конкурентоспроможності на світовому ринку виникає потреба у значному надходженні інвестиційних ресурсів в економіку і їх оптимальному розподілі з урахуванням балансу між короткотерміновою рентабельністю і стратегічними завданнями щодо розвитку національної економіки України.

Однак за роки реформ інвестиційні процеси були порушені і глибоко деформовані. Адміністративні методи управління інвестиційним процесом, які діяли за часів командної економіки, вже не працюють, водночас ринкові інструменти і важелі ще тільки формуються.

В українських підприємств досі спостерігається недостатність стимулів щодо використання частини своїх доходів на інвестиції. Низький рівень реальних доходів і, як наслідок, зниження сукупного попиту населення, недовіра громадян до кредитних установ зменшують і без того низький потенціал інвестиційних ресурсів. Нерозвиненість системи ринкового господарювання в Україні гальмує перехід до переважно ринкових важелів та інструментів активізації інвестиційного процесу.

Важливими умовами зростання накопичень та активізації інвестиційних процесів в економіці країни є зниження інвестиційних ризиків, підвищення довіри потенційних інвесторів до господарських партнерів і держави. Для цього необхідні політична й економічна стабільність, зміцнення права власності, поліпшення управління підприємствами, успішність боротьби з економічною злочинністю.

Перехід до переважно ринкових методів активізації інвестиційного процесу в Україні неможливий без становлення сучасної інституціональної інфраструктури ринку капіталу; посилення державного контролю за ціноутворенням у природних монополіях з метою зміни несприятливого для обробної промисловості співвідношення цін на сировину і готову продукцію, що знижує конкурентоспроможність продукції українських підприємств; участі держави в компенсуванні фінансового ризику інвестицій за рахунок як удосконалення законодавства, так і часткового гарантування інвестицій.

Грунтовне дослідження різних аспектів державного регулювання інвестиційних процесів в економіці України здійснили у своїх працях І.В.Алексєєв, Ю.М.Бажал, В.Г.Бодров, С.О.Біла, О.В.Величко, В.Є.Воротін, А.П.Гриневиц, М.Х.Корецький, І.І.Кукурудза, Н.М.Магера, В.Ф.Мартиненко, А.В.Мерзляк, В.Г.Федоренко, С.М.Чистов, Ю.П.Шаров, В.В.Юрчишин та ін.

Нині актуальним є аналіз нових тенденцій розвитку інвестиційних процесів, їх трансформації в умовах становлення ринкових відносин в Україні. Більш глибокого дослідження потребують проблеми підвищення ефективності заходів щодо державного регулювання інвестиційних процесів як основного чинника становлення ринкових відносин і подальшого розвитку економіки України. Науково-теоретична та практична значущість указаних проблем зумовила вибір теми, актуальність і цільову спрямованість дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану Комплексного наукового проекту “Державне управління та місцеве самоврядування” (номер державної реєстрації 0200U0041030); пов'язана з темою “Механізми регулювання ринкової економіки” (номер державної реєстрації 0101U003345) Національної академії державного управління при Президентові України, у розробці яких здобувач брав безпосередню участь.

Мета й завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні змісту державного регулювання інвестиційних процесів в економіці України та визначенні шляхів удосконалення його функцій.

Для досягнення мети дослідження було поставлено такі *завдання*:

- здійснити системний аналіз наукової літератури вітчизняних і зарубіжних дослідників щодо державного регулювання інвестиційних процесів;
- дослідити види та вплив ринкового і неринкового механізмів на розвиток інвестиційних процесів;
- визначити взаємодію стимулів та їх застосування в динаміці інвестиційної діяльності суб'єктів економічних відносин;
- вивчити процеси формування та розвитку державного регулювання інвестиційних процесів в Україні;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення податкової політики України в напрямі стимулювання інвестиційних процесів на макро- і мікрорівнях;
- запропонувати шляхи вдосконалення державного механізму фінансування пріоритетних інвестиційних проектів;
- з'ясувати пріоритетні напрями державної інвестиційної політики щодо стимулювання інвестиційних процесів у галузях народного господарства.

Об'єкт дослідження – механізм державного регулювання інвестиційних процесів в умовах трансформації національної економічної системи та перехід до економічного зростання.

Предмет дослідження – методологічні, теоретичні та прикладні проблеми удосконалення механізму державного регулювання інвестиційних процесів в Україні.

Гіпотеза дослідження базується на припущенні, що регулятивні функції держави поряд із саморегулюванням в умовах ринку є достатньою умовою активізації інвестиційних процесів у національній економіці. Розробка концепції, критеріїв і механізму функціонування інвестицій у контексті їх державного регулювання є однією з основних умов ринкового розвитку України.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є система взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, спрямованих на отримання об'єктивних та достовірних результатів. У роботі використано методи: порівняльно-ретроспективний – для дослідження еволюції постановки проблеми й послідовності її вирішення; абстрактно-логічний – для теоретичного і методологічного узагальнення, з'ясування сутності, місця і ролі державного регулювання інвестиційної діяльності в економіці України, формування висновків; системно-аналітичний – для аналізу сучасного стану державного управління інвестиціями в Україні; розрахунково-конструктивний та експериментальний – для розробки системи концептуальних положень і заходів щодо державного регулювання інвестиційних процесів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в науковому обґрунтуванні теоретично-методологічних засад формування механізму державного управління інвестиціями в Україні. За результатами дослідження виділяються пріоритетні напрями політики держави на ринку інвестицій, обґрунтовуються практичні рекомендації щодо їх удосконалення.

У межах проведеного дослідження щодо розв'язання наукової проблеми в роботі:

уперше запропоновано модель взаємодії ринкових стимулів стосовно інвестиційного процесу на основі їх класифікації за походженням і сферою впливу;

удосконалено:

- класифікацію механізмів стимулювання інвестиційних процесів шляхом групування його важелів та інструментів на ринкові, неринкові і частково-ринкові;
- методика оподаткування прибутку підприємств з метою стимулювання інвестиційно-інноваційного розвитку промисловості України шляхом надання їм права самостійного встановлення норми амортизації з одночасним формуванням фондів відновлення основних засобів, а також звільнення від оподаткування прибутку, зарахованого до інвестиційних фондів і резервів;
- теоретико-методологічні засади державного регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів економічних відносин шляхом виділення пріоритетних напрямів державної

інвестиційної політики: стимулювання конкуренції; забезпечення найбільш повної відповідності інвестиційного попиту та інвестиційної пропозиції шляхом ефективного використання механізмів лізингу і франчайзингу; регулювання банківської діяльності; підвищення значення виробничого нагромадження; забезпечення прозорості діяльності підприємств як механізму захисту прав власності й акціонерів; пом'якшення режиму оподаткування, особливо для тих підприємств, діяльність яких має високий мультиплікативний ефект для інтенсифікації інвестиційних потоків в економіці країни;

набула подальшого розвитку аналітична модель щодо вдосконалення державного механізму фінансування пріоритетних інвестиційних проектів за рахунок введення при формуванні Державного бюджету системи жорстких нормативних лімітів витрат на споживання.

Практичне значення одержаних результатів. Загальним результатом дослідження є розроблення концептуальних засад та вдосконалення механізму, уточнення ролі, важелів та інструментів державного регулювання інвестиційного процесу й підвищення ефективності використання інвестицій.

Запропоновані наукові положення, висновки й рекомендації щодо запровадження моделі сталого економічного зростання вітчизняних підприємств шляхом удосконалення структури їх основного капіталу та інтенсивного інвестування високотехнологічного виробництва використані при розробці положень Загальнодержавної комплексної програми розвитку високих наукоємних технологій, затвердженої Законом України від 9 квітня 2004 р. № 1676-IV (довідка № 06-11/13-446 від 6.12.2004 р.), положення щодо удосконалення інноваційної політики – Департаментом науково-технічного, інноваційного забезпечення Мінпромполітики при розробці положень державного регулювання у сфері інноваційної діяльності Закону України “Про інноваційну діяльність” від 4 липня 2004 р. № 40-IV. Уточнення щодо особливостей запровадження спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності враховані при розробці Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків” від 11 травня 2004 р. № 1702-IV (довідка № 21/2-3-391 від 03.12.2004 р.). Результати наукової роботи використані Міністерством промислової політики України при підготовці нормативно-правових актів у сфері інвестиційної діяльності та оптимізації законодавчого забезпечення згідно з напрямками, визначеними в Посланні Президента України від 30 квітня 2002 р. “Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки” (довідка № 336 від 13.12.2004 р.). Результати дослідження використані Луганською обласною державною адміністрацією при підготовці “Програми стабілізації та розвитку економіки регіону на період до 2010 року” (довідка № 1137 від 30.11.2004 р.). За безпосередньою участю дисертанта розроблені: концепція та стратегія розвитку ЗАТ “Старобільський завод замінника незбираного молока”, де авторським внеском є розробка інвестиційних напрямів розвитку підприємства (довідка № 353 від 07.12.2004 р.); концепція та стратегія розвитку ВАТ Завод гірничорятувальної техніки “Горизонт”, де авторським внеском є розробка інвестиційних напрямів розвитку підприємства (довідка № 001-135 від 03.12.2004 р.). Теоретичні, методичні та практичні положення і висновки з проблем розвитку та обґрунтування методичних засад формування державної інвестиційної політики, методів та форм практичної реалізації запропонованих заходів, визначення стратегій інвестиційного розвитку національної економіки впроваджені у навчальний процес та включені в робочі програми і лекційний матеріал Національної академії державного управління при Президентові України з дисциплін: “Державне регулювання макроекономічних процесів та інвестиційна економіка”, “Сучасна економічна теорія та проблеми її застосування”, “Державне управління інвестиційним процесом в перехідній економіці” (довідка № 340 від 13.12.2004 р.).

Особистий внесок здобувача. У статті, опублікованій у співавторстві [13], дисертантом проведений аналіз ефективності заходів державного регулювання інвестицій на

регіональному рівні. Дисертація є науковою роботою, що містить результати, одержані особисто автором, у ній не використовувалися ідеї і розробки, що належать співавтору.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дисертації доповідались і обговорювались на міжнародних науково-практичних конференціях: “Державне управління та місцеве самоврядування” (м. Харків, 2004 р.); “Актуальні теоретико-методологічні та організаційно-практичні проблеми державного управління” (м. Дніпропетровськ, 2004 р.).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковані в 15 наукових працях, з них 5 – у фахових виданнях. Загальний обсяг публікацій становить 4,1 обл.-вид. арк., з яких особисто авторові належать 3,9 обл.-вид. арк.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків. Повний обсяг дисертації – 209 сторінок. У роботі розміщено 5 таблиць, 13 рисунків, 8 додатків. Список використаних джерел складається з 179 найменувань на 14 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі – “*Теоретико-методологічні основи державного регулювання інвестиційної діяльності*” – розглянуто основні теоретичні положення щодо економічної сутності державного регулювання інвестиційних процесів в економіці. Досліджено стимули інвестиційного процесу та принципи його регулювання. Охарактеризовано стан джерельної бази роботи й визначено напрями дослідження.

У науковій літературі з проблем державного регулювання інвестиційних процесів немає єдиного погляду на визначення понятійного апарату та предмета. Науково-теоретичні основи інвестування висвітлено в працях С.Брю, Л.Гітмана, Дж.Даннінга, М.Джонка, К.Макконела, Д.Фаствелда, С.Хаймера. Важливо, що державне управління як наука останнім часом в Україні інтенсивно розвивалося в напрямі теоретико-методологічного оснащення інвестиційного процесу. Цьому питанню присвячені праці І.В.Алексєєва, С.О.Білої, В.Г.Бодрова, В.М.Гейця, С.Ф.Дубовика, М.Х.Корецького, В.Ф.Мартиненка, А.В.Мерзляк, В.Ф.Столярова та ін.

У розділі визначено, що під інвестиціями варто розуміти всі види майнових та інтелектуальних цінностей, власник яких вкладає їх в об’єкти підприємницької діяльності з метою одержання доходу. Майнові цінності можуть становити нерухомість, цінні папери, устаткування для виробництва товарів, інтелектуальні – авторські права, права на винаходи, промислові зразки, корисні моделі, товарні знаки, goodwill (репутація підприємства), технології, інформаційне забезпечення.

Термін “дохід” означає суми грошей, отриманих у результаті інвестування, і може включати прибуток, відсотки, доходи від приросту вартості майна, дивіденди, винагороди.

Структура інвестицій має такі складові: розширення або модернізація виробництва; створення виробничої інфраструктури; створення товарно-матеріальних запасів та резервів; створення соціальної інфраструктури; підготовка та перепідготовка персоналу; наука та наукове обслуговування.

Варто розрізняти ринкові і неринкові стимули інвестиційного процесу.

Прибутковість – це найважливіший структуроутворюючий критерій, що визначає природу функціонування ринкових стимулів інвестиційного процесу.

До неринкових, суто державно-адміністративних стимулів варто віднести ті, якими управляє безпосередньо держава і дія яких базується не на стихійному ринковому механізмі, а встановлюється адміністративно, державними органами на основі планування, складання бюджету тощо.

До межових, частково-ринкових стимулів доцільно віднести інституціональні й організаційні структури, функціонування яких безпосередньо впливає на суто ринкові стимули.

Під ринковими розуміються такі стимули, що властиві ринковій системі господарювання і спираються на основний ринковий принцип – одержання максимального прибутку.

За місцем виникнення і сферою впливу всі ринкові стимули можна класифікувати на кілька основних груп: “зовнішні фактори”, “розподіл витрат на інвестиції”, “внутрішні джерела інвестицій”, “зовнішні джерела інвестицій” і “внутрішня політика підприємства”. Стимули усередині груп взаємозалежні і часто взаємозамінні, між групами також можна простежити наявність важливих взаємодій. Стимули функціонують не в ізоляції, а значно впливаючи один на одного.

Взаємодію ринкових стимулів можна подати у вигляді моделі (рис. 1). Наявність і розмір внутрішніх джерел інвестицій впливає на норму виробничого накопичення, а вона, у свою чергу, формує внутрішні джерела для

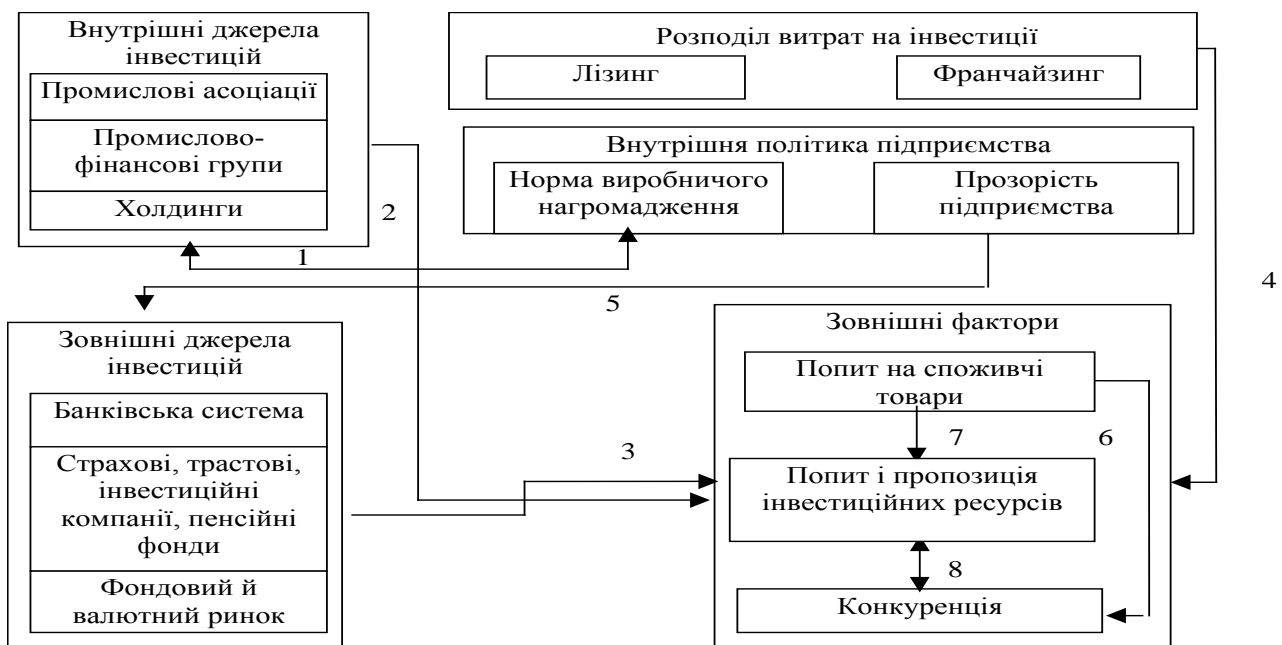

Рис. 1. Модель взаємодії ринкових стимулів

майбутнього використання (зв’язок 1). Крім того, внутрішні джерела фінансування одного підприємства можуть стати зовнішніми для іншого, а їх наявність у підприємства, безумовно, знижує попит на зовнішні інвестиційні ресурси, а отже, і загальний попит на інвестиції на ринку (зв’язок 2). Зовнішні джерела інвестицій значно впливають на попит на інвестиційні ресурси і споживчі товари, підвищуючи платоспроможність підприємства, а також можуть бути використані як інструмент впливу на конкурентне середовище (зв’язок 3). Стимули групи “розподіл витрат на інвестиції” мають аналогічний вплив (зв’язок 4).

Підвищення прозорості підприємств позитивно впливає на зовнішні джерела інвестицій (зв’язок 5).

Усередині зовнішніх факторів існують такі зв’язки. Попит на споживчі товари значно впливає на конкуренцію (зв’язок 6), а також зумовлює попит на інвестиційні товари (зв’язок 7).

Конкуренція підвищує попит на інвестиційні ресурси, оскільки вона змушує підприємства постійно модернізувати виробництво. Разом з цим конкуренція в галузях інвестиційного комплексу впливає на пропозицію інвестиційних ресурсів (зв’язок 8).

На рис. 2 запропонована схема застосування ринкових стимулів в інвестиційному процесі на діючому виробництві. Тут найбільшим є вплив ринкових стимулів на етапах фінансування і виконання робіт.

У роботі докладно розкрито й обґрунтовано значення, принципи дії вказаних груп стимулів і їх вплив на інвестиційний процес.

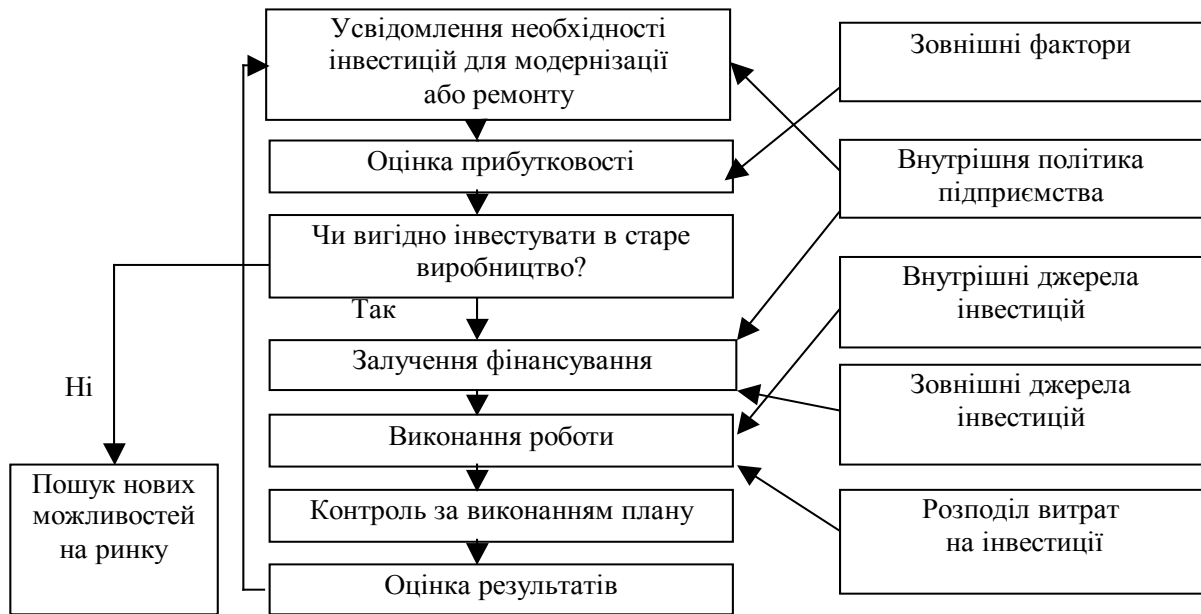

Рис. 2. Схема застосування основних груп ринкових стимулів у динаміці інвестиційного процесу (на діючому виробництві)

Ефективне функціонування ринкових стимулів неможливе без формування надійних основ ринку інвестицій. Провідну роль у створенні цих основ відіграє держава. До них належать: інституціональні основи; формування відповідного законодавства; податкова система; гарантії політичної стабільності; законність, виконання сторонами договірних зобов'язань; економічна стабільність.

У **другому розділі** – “Формування та розвиток системи державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні” – досліджено тенденції інвестиційних процесів в економіці України, а також становлення механізму державного регулювання для створення сприятливого інвестиційного середовища.

Незважаючи на тривалість процесу демократичних і економічних реформ в Україні, ситуація в країні, як і раніше, має ознаки перехідної економіки. У таких умовах для активізації інвестиційного процесу необхідне створення особливих умов для ефективного функціонування ринкових стимулів.

Суспільство зобов'язано розвивати й інвестувати у виробництво. В Україні цього не відбувається.

На сьогодні в Україні інвестиційна активність внутрішніх і зарубіжних інвесторів значною мірою стримується за рахунок сформованого несприятливого інвестиційного клімату, цілої низки зовнішніх і внутрішніх факторів (див. таблицю). Серед внутрішніх факторів, що стримують активність інвестиційних процесів, необхідно виділити такі: зниження фінансових можливостей бюджетів усіх рівнів, а також суб'єктів господарювання і населення; недосконалість і часта зміна законодавчої і нормативно-правової бази; недосконалість фінансово-кредитної системи; слабка розвиненість ринку капіталів; відсутність системи страхування ризику інвесторів і нестабільна політична ситуація; зростаючий рівень корупції і “тінізації” економіки.

Динаміка інвестиційних процесів в Україні
(у відсотках до попереднього року)

Показники	1990	1995	2000	2001	2002	2003
Валовий внутрішній продукт, млрд грн	...	87,8	105,9	109,2	105,2	109,4
Промислове виробництво, млрд грн	99,9	88,0	113,2	114,2	107,0	115,8
Індекс інфляції, у відсотках до грудня попереднього року	139,7	110,1	125,8	106,7	106,1	106,8
Інвестиції в основні фонди, млрд грн	101,9	71,5	114,4	120,8	108,9	131,3

Використання зовнішніх джерел інвестування (кредити, емісія цінних паперів, іноземні інвестиції, інвестиційний лізинг і селенг тощо) ускладнено через об'єктивні і суб'єктивні фактори. Світовий досвід показує, що значним резервом інвестиційних ресурсів є заощадження фізичних осіб. Однак і це джерело інвестування є малоімовірним внаслідок низького рівня довіри населення до держави, банківсько-кредитної системи і невисокої платоспроможності громадян України.

Вирішення проблеми браку фінансових ресурсів усередині країни можливо за рахунок залучення іноземних інвестицій. У зв'язку з цим їх роль в економіці останнім часом неухильно зростає.

Аналіз галузевої структури свідчить про те, що найбільшу інвестиційну привабливість мають експортно-імпортні галузі промисловості (паливно-енергетичний і металургійний комплекси, хімічна промисловість, машинобудування) та високоприбуткові продукти з високими темпами окупності (торгівля, харчова промисловість, фінансові послуги). Така "галузева диспропорція" відображає реальне становище України на міжнародному ринку поділу праці.

Стан інвестиційної сфери в Україні у 1991-2002 рр. можна характеризувати як "паралізацію" інвестиційних процесів. Структура інвестицій в основний капітал також була значно деформована порівняно з 1990 р. Істотно скоротилася частка сільського господарства (більш ніж у 6 разів) і будівництва об'єктів соціальної сфери (на 40%). У структурі капіталовкладень у промисловість виросла частка низькотехнологічних галузей: електроенергетики – на 90%, нафтогазової промисловості – на 124%, чорної металургії – у 2 рази, харчової промисловості – на 60%. Водночас частка машинобудування скоротилася майже в 5 разів.

Однією з причин згорання інвестиційної діяльності держави стала пріоритетна спрямованість бюджетних коштів на погашення зовнішнього державного боргу і фінансування соціальних витрат.

Незважаючи на поживлення інвестиційних процесів в Україні, що спостерігалось останніми роками на фоні поліпшення загальноекономічної ситуації і сприяло появі деяких позитивних зрушень, з'явилися негативні тенденції у процесах відтворення основних фондів протягом кризового періоду. Хоча темпи підвищення вартості основних фондів за балансовою оцінкою були відносно більш стабільними, спостерігається помітне її зниження за залишковою вартістю. Зокрема, значним є знос основних фондів: у 2001 р. він становив у цілому по Україні 48,7% проти 36,7% у 1992 р.

Викликає занепокоєння той факт, що показники відтворення основних фондів погіршуються на фоні зниження інноваційної активності. При цьому технічний рівень створених зразків наукових технологій не відповідає сучасним вимогам, а технічний рівень майже кожного третього зразка не визначено через відсутність на підприємстві інформації про кращі світові аналоги. Це призводить до подальшого відставання впровадження в галузі новітніх технологій та освоєння на їх базі нових видів наукоємної продукції.

Активізація процесів інвестування (особливо в основний капітал) має передбачати розробку і реалізацію комплексу заходів як на макроекономічному рівні, так і на рівні окремих суб'єктів господарювання. У цих умовах особливо важливим є забезпечення інвестиційної

спрямованості приватизації, а також такі напрями вдосконалення макроекономічного регулювання інвестиційної діяльності, як відтворення основного капіталу, забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та виваженої бюджетно-податкової, грошово-кредитної та амортизаційної політики; стимулювання розвитку лізингових відносин; активізація залучення іноземних інвестицій.

У **третьому розділі** – “Удосконалення механізму державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні” – визначено пріоритетні напрями державного регулювання інвестиційного процесу, запропоновані шляхи вдосконалення податкової, бюджетної та організаційно-адміністративної системи для становлення інвестиційного середовища в Україні.

Активізація інвестиційної діяльності насамперед потребує усунення факторів, що перешкоджають нормальним потокам інвестицій. Для цього необхідні: зміна пріоритетів бюджетної політики, орієнтація її на вихід з боргової і бюджетної криз; обмеження фінансово-спекулятивного сектора, особливо ринку державних зобов'язань і валютного; нормалізація грошового обігу, сприяння переходу від бартеру до грошового обігу, подолання кризи неплатежів; зміна законодавчої бази у бік стимулювання інвестиційної активності.

Найбільш ефективною політикою щодо збільшення податкових зборів буде комбінація більш реалістичної шкали податкових ставок і використання жорстких методів збирання податкових платежів.

Для обмеження активності у фінансово-спекулятивному секторі доцільне введення додаткових податків, що наблизять прибутковість цього сектора економіки до прибутковості реального сектора і сприятимуть: по-перше, надходженню потоку грошей у виробництво; по-друге, поповненню Державного бюджету і подоланню бюджетної кризи.

На новому етапі перетворень держава має активно здійснювати інституціональні зміни, що сприяють підвищенню ефективності і конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, у тому числі заохочуючи конкуренцію на внутрішньому ринку, контролюючи діяльність природних монополій; безпосередньо підтримувати у деяких випадках вітчизняну обробну промисловість, особливо у високотехнологічних конкурентоспроможних виробництвах; сприяти адаптації інших галузей до ринкових умов і збереженню за найважливішими з них стійкого становища на внутрішньому ринку. Тим самим будуть вирішуватись завдання щодо забезпечення зайнятості і доходів населення, розширення податкової бази і збалансованості бюджету, поліпшення платіжного балансу, зміцнення національної валюти.

Важливим джерелом інвестицій у виробництво має стати цілеспрямоване інвестиційне використання коштів від приватизації державного майна. Вони не повинні спрямовуватися на фінансування бюджетного дефіциту, а мають стати ефективним інвестиційним ресурсом.

У сучасних умовах стимулювання інвестиційних процесів і створення економічних передумов для структурних зрушень в економіці мають здійснюватися в кількох напрямках: забезпечення необхідних передумов інвестиційної діяльності на ринковій основі, насамперед за рахунок підвищення політичної стабільності; розширення грошового попиту за рахунок державного кредитування і капіталовкладень у пріоритетні сфери.

Для фінансування пріоритетних інвестиційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету необхідно встановити жорстку нормативну межу його витрат на споживання. Слід більше уваги приділяти бюджету розвитку. Бюджет споживання має бути побудований за системою нормативів, що визначають мінімум бюджетної забезпеченості в частині поточних капітальних соціальних витрат на душу населення, а в деяких статтях – за типами об'єктів витрат. Бюджетні доходи, які одержані понад нормативні мінімуми, мають повністю чи здебільшого спрямовуватися на фінансування розвитку економіки. При цьому необхідно вдосконалювати галузеву структуру інвестицій, що є найважливішим засобом удосконалення структури національної економіки в цілому.

Необхідно змінити структуру економіки країни, зменшити питому вагу галузей важкої і військової промисловості, що споживають великі обсяги природних ресурсів та погіршують екологічну ситуацію, збільшити питому вагу наукоємних галузей з екологічно чистими

технологіями, легкої і харчової промисловості, переробних галузей сільського господарства, сфери послуг.

Вирішення проблеми стимулювання інвестицій в українську економіку багато в чому залежить від становлення українського ринку цінних паперів, розвиток якого здійснюватиметься в міру подолання інфляційних процесів і стабілізації виробництва.

У забезпеченні сприятливого інвестиційного клімату істотне значення має діяльність органів виконавчої влади регіонів України із залучення вітчизняних та іноземних інвестицій. Органи державної влади регіонів України формують сприятливий інвестиційний клімат у цих регіонах за допомогою організації виставок і участі в державних та міжнародних виставках інвестиційних проектів, висвітлення рекламно-інформаційних кампаній у друкованих виданнях.

Інвестиційне співробітництво України з країнами близького зарубіжжя є одним з основних засобів стабілізації і подальшого розвитку економіки кожної країни. Інвестиційне співробітництво країн близького зарубіжжя не може здійснюватися успішно без узгодженої економічної політики, що враховує спеціалізацію, кооперацію і виробництво видів продукції, що необхідні цим країнам.

Залучення капіталів із країн СНД має здійснюватися шляхом спільного державно-комерційного фінансування інвестиційних проектів, міжнародного фінансового лізингу, створення договірних спільних організацій типу консорціумів для здійснення інвестиційної діяльності. Необхідно також створити умови для залучення приватних українських інвесторів у виробничі об'єкти країн СНД, у продукції яких зацікавлена Україна. У зв'язку із цим доцільно спільно з країнами СНД розробити механізм інвестиційного співробітництва й переходу на спільне фінансове забезпечення.

Негативним моментом є ненадійність як державних, так і приватних зобов'язань, що значно зменшує кількість можливих форм організації ринкових відносин.

Формування відносин приватної власності потребує розвитку спеціальної економічної і правової інфраструктури інвестування. Одним з невід'ємних елементів такої інфраструктури є система централізованого і незалежного від окремих учасників інфорсменту прав власності і контрактних зобов'язань. Рішення про дотримання "правил гри", прийняті в рамках цієї системи, регулюються відносинами купівлі-продажу.

В Україні повільно формується і, що найбільш суттєво, погано впроваджується в практику система нормативних актів, яка передбачає матеріальну відповідальність підприємців за своїми обов'язками. Як уряд (державні й особливо місцеві органи влади), так і лобістські сили на законодавчих зборах гальмують здійснення процедури примусового банкрутства щодо великих ("знакових") промислових підприємств і фінансових установ.

У результаті розробки і систематичного застосування механізму інфорсменту можна очікувати значного підвищення довіри інвесторів до українського ринку інвестицій. Тому інвесторам необхідно надати законодавчі гарантії за допомогою законодавства. Для цього відповідно до основних цілей економічного зростання країни необхідно розвивати процес нормотворення, спрямований, насамперед, на системне правове забезпечення розвитку української економіки й інтеграцію її у світове господарство. Основна увага уряду України має зосереджуватися на законодавчому забезпеченні гарантій прав власності й ініціативної діяльності підприємців, створенні цілісної правової бази організації і діяльності судової системи, удосконаленні і зміцненні системи виконання судових рішень. Необхідно вжити заходів щодо створення правового механізму реформування майнових, земельних, житлових і трудових відносин.

Для підвищення довіри інвесторів на сучасному етапі розвитку доцільно створити систему державних гарантійних фондів. Гарантіями інвестицій на регіональному рівні можуть стати кошти обласного бюджету, активи обласних позабюджетних фондів, природно-сировинні ресурси і нерухомість, що перебувають у власності області.

Слід активніше залучати іноземні фінансові ресурси у формі кредитів, що вимагають погашення, але не встановлюють постійної залежності кредитованих підприємств від

іноземних компаній. Однією з форм іноземних кредитів є цільові банківські вклади для кредитування розвитку українських підприємств за умов повернення кредиту постачанням продукції (компенсаційні угоди).

Доцільно стимулювати угоди, за якими зарубіжний партнер поставляє машини, устаткування, технології, комплектні заводи в обмін на зустрічні поставки сировини і напівфабрикатів, вироблених на такому устаткуванні.

На сьогодні спостерігається висока нестабільність українських податків, постійна зміна їх видів, ставок, порядку сплати, податкових пільг тощо. Це об'єктивно породжує значні труднощі в організації виробництва і підприємництва, в аналізі і прогнозуванні фінансової ситуації, визначенні перспектив. Часті часткові зміни свідчать про відсутність стрункої концепції податкової системи в країні.

У результаті компанії, що бажають працювати в Україні з дотриманням законів, змушені витратити значні зусилля і ресурси на те, щоб відстежувати всі зміни законодавства.

Тому для забезпечення прозорості впливу податкових стимулів необхідно насамперед максимально спростити податкову систему України. Цьому має сприяти встановлення граничного переліку податків і зборів і скасування великої кількості податків.

Податкова реформа має бути орієнтована на встановлення оптимального балансу між стимулюючою і фіскальною функціями податків за рахунок зниження і вирівнювання податкового тягара, спрощення податкової системи, посилення податкового адміністрування.

Зниження податкового тягара можна досягти, насамперед, за рахунок ліквідації податків з обороту, зниження ставок податку на прибуток і додану вартість та внесення значних змін у правила розрахунку бази оподаткування прибутку, що стимулюють інвестиційну діяльність.

Необхідним є внесення змін до податку на прибуток підприємств: слід врахувати численні пільги щодо підприємств для інвалідів; переглянути існуючу шкалу амортизаційних відрахувань з метою застосування механізму прискореної амортизації; надання прямої фінансової підтримки приватному бізнесу шляхом звільнення від податків на прибуток, зарахований у різного роду інвестиційні фонди і резерви. Необхідно знизити ставку ПДВ. Це має зумовити збільшення інвестиційних потоків, що, у свою чергу, сприятиме збільшенню обсягів виробництва, робіт і послуг. Зменшення податкових надходжень можна компенсувати підвищенням акцизів на окремі види продукції, що є предметами розкоші. З метою активізації інвестиційного процесу варто поступово переносити податкове навантаження зі сфери виробництва у сферу споживання.

Що стосується податкового адміністрування, то воно має бути вдосконалене шляхом зменшення можливостей для довільних дій податкових органів з одночасним встановленням гарантій щодо дотримання бюджету при виконанні платниками податків зобов'язань зі сплати обов'язкових платежів. При цьому варто передбачити створення міжтериторіальних податкових органів (інспекцій), а також формування і розвиток єдиної системи платників податків, розвиток інформаційних технологій у податковому адмініструванні.

Збільшення накопичень і повна трансформація їх в інвестиції – основна умова швидкого економічного зростання. Першочерговою для України є проблема трансформації наявних заощаджень в інвестиції. Вирішення цієї проблеми можливе при дедоларизації економіки і підвищенні довіри до гривні, що має привести до припинення відпливу капіталу. Для повернення і припинення відпливу капіталу пропонується провести низку податкових амністій, а також знизити загальний податковий тягар на підприємства.

Такий ефективний інструмент стимулювання, як кредитна політика, має максимально використовуватися для пожвавлення економіки. Однак прямі державні інвестиції не повинні спрямовуватися в галузі і підприємства з високою нормою прибутку, за винятком тих випадків, коли вимагаються значні інвестиції в галузі з тривалим інвестиційним циклом. Прямі державні капітальні вкладення мають спрямовуватися насамперед в об'єкти з більшою соціальною віддачею, ніж економічною, а також у галузі виробничої інфраструктури (насам-

перед транспорт і зв'язок) і на підготовку кадрів для нових виробництв, тобто на розвиток тих сфер, що забезпечують активізацію приватних інвестицій.

Розробка програм структурної перебудови не повинна обмежуватися галузевим рівнем економіки і водночас мати регіональний характер. Тому центр державної інвестиційної діяльності має переміститися на регіональний рівень. З цією метою необхідно більшу частину бюджетних коштів залишати на місцях, особливо там, де необхідно активізувати інвестиційну діяльність. Основну частину доходів бюджетів понад соціальні витрати слід спрямовувати на фінансування проектів структурної перебудови господарського комплексу. Ефективним може бути змішане фінансування регіональних проектів, коли державні інвестиції становлять, наприклад, 40-50%, а інша частина фінансується місцевими органами самоврядування і залученим приватним капіталом.

В умовах дефіциту державного бюджету економіка потерпає від нестачі державних капітальних вкладень. Оскільки скорочення державних капітальних вкладень на економічний і соціальний розвиток неминуче при переході до ринкового господарювання, потрібно розширювати коло інституціональних інвесторів і фінансових посередників – інвестиційних фондів закритого і відкритого типу, галузевих і міжгалузевих холдингових компаній, регіональних асоціацій, довірчих фондів. Тому необхідне створення органів державного управління програмами розвитку в регіонах з ліцензування цих інститутів, організації підготовки кадрів для них і їх атестації, сприяння створенню мережі аудиторських і консультаційних фірм.

Важливим заходом щодо здійснення реструктуризації української економіки є акцентування уваги і збільшення коштів на надання адресної фінансової допомоги науковим установам і проектно-конструкторським організаціям, що працюють над новітніми науково-технічними розробками, а також кредитної допомоги державним та іншим підприємствами, які працюють у пріоритетних напрямках і виробляють продукцію, конкурентоспроможну на внутрішньому й зовнішніх ринках.

Таким чином, можна виділити основні пріоритетні напрями державного регулювання інвестиційної діяльності України, а саме: стимулювання конкуренції; забезпечення найбільш повної відповідності інвестиційного попиту інвестиційній пропозиції шляхом ефективного використання механізмів лізингу і френчайзингу; регулювання банківської діяльності; підвищення значення виробничого накопичення; забезпечення прозорості діяльності підприємств як механізму захисту прав власності й акціонерів; пом'якшений режим оподаткування, особливо для тих підприємств, діяльність яких має високий мультиплікативний ефект для інтенсифікації інвестиційних потоків в економіці країни.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведені теоретичне узагальнення й розв'язання наукового завдання щодо розробки механізму державного регулювання інвестиційних процесів в Україні шляхом визначення теоретичних підходів, розробки моделей та методики стимулювання інвестиційного розвитку підприємств. Отримані в процесі дослідження результати підтвердили покладену в його основу гіпотезу, а їх узагальнення дає змогу сформулювати такі висновки і внести пропозиції, що мають теоретичне й практичне значення.

1. Проведений аналіз наукових праць з проблем державного регулювання інвестиційних процесів в економіці України свідчить, що останнім часом державне управління як наука інтенсивно розвивається в напрямі теоретико-методологічного забезпечення інвестиційної діяльності. Однак, незважаючи на велику кількість наукових праць, ця тема розглядалась фрагментарно, не скоординовано. Теоретичні й концептуальні розробки науковців присвячені лише окремим аспектам цієї проблеми. Це визначає необхідність проведення системного наукового аналізу змісту, особливостей та механізмів державного регулювання інвестиційних процесів в економіці України.

2. Виділено ринкові і неринкові механізми стимулювання інвестиційних процесів. Прибутковість є найважливішим структуроутворюючим критерієм, що визначає природу функціонування ринкових стимулів інвестиційного процесу. Неринковими (суто державно-адміністративним механізмом стимулювання) слід вважати стимули, якими управляє безпосередньо держава і дія яких базується не на ринковому механізмі, а встановлюється адміністративно державними органами. Частково-ринковими (межовими) є інституціональні й організаційні структури, функціонування яких прямо впливає на суто ринкові стимули. Ринковими є стимули, що властиві ринковій системі господарювання і спираються на основний ринковий принцип – одержання максимального прибутку. Доцільна така класифікація ринкових стимулів: стихійно-ринкові; організаційно-ринкові; інституціонально-ринкові.

3. За місцем виникнення і сферою впливу всі ринкові стимули слід класифікувати таким чином: “зовнішні фактори”, “розподіл витрат на інвестиції”, “внутрішні джерела інвестицій”, “зовнішні джерела інвестицій” і “внутрішня політика підприємства”. Стимули всередині груп є взаємозалежними і значно впливають один на одного. На основі класифікації ринкових стимулів за місцем виникнення і сферою впливу розроблено модель взаємодії ринкових стимулів і їх застосування в динаміці інвестиційного процесу.

4. В Україні інвестиційна активність внутрішніх і зарубіжних інвесторів значною мірою стримується за рахунок сформованого несприятливого інвестиційного клімату, цілої низки зовнішніх і внутрішніх факторів. До внутрішніх факторів належать: обмеженість фінансових можливостей бюджетів усіх рівнів, а також суб'єктів господарювання і населення; недосконалість і часті зміни в законодавчій і нормативно-правовій базі; недосконалість фінансово-кредитної системи; слабка розвиненість ринку капіталів; відсутність системи страхування ризику інвесторів і нестабільна політична ситуація; зростаючий рівень корупції і “тінізації” економіки.

5. Для фінансування пріоритетних інвестиційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету необхідно встановити жорстку нормативну межу його витрат на споживання. Слід більше уваги приділяти бюджету розвитку. Бюджет споживання має бути побудований за системою нормативів, що визначають мінімум бюджетної забезпеченості в частині поточних капітальних соціальних витрат на душу населення, а в деяких статтях – за типами об'єктів витрат. Бюджетні доходи, які одержані понад нормативні мінімуми, мають повністю чи здебільшого спрямовуватися на фінансування розвитку економіки.

6. Необхідним є внесення змін до податку на прибуток підприємств: слід переглянути існуючу шкалу амортизаційних відрахувань з метою застосування механізму прискореної амортизації. Доцільно надати підприємствам права самим встановлювати норми амортизації з одночасним формуванням фондів відновлення основних засобів і обов'язковістю їх цільового використання. Держава має контролювати нарахування амортизації як неоподатковуваної частини валового доходу та її використання. У разі неправильного нарахування підприємствами амортизації чи використання не за призначенням коштів амортизаційного фонду пропонуємо введення штрафних санкцій на суму завищення податкового кредиту і відмову в державних кредитах і позиках; з метою стимулювання розширеного відтворення основних засобів, крім надання підвищених початкових знижок, необхідне надання прямої фінансової підтримки приватному бізнесу шляхом звільнення від податку на прибуток, зарахований у різні інвестиційні фонди і резерви.

7. Державне регулювання інвестиційних процесів в Україні в межах державної інвестиційної політики має розвиватися в таких пріоритетних напрямках: стимулювання конкуренції; забезпечення найбільш повної відповідності інвестиційного попиту інвестиційній пропозиції шляхом ефективного використання механізмів лізингу і франчайзингу; регулювання банківської діяльності; підвищення значення виробничого нагромадження; забезпечення прозорості діяльності підприємств як основи механізму захисту прав власності і акціонерів; пом'якшений режим оподаткування, особливо для тих

підприємств, діяльність яких має високий мультиплікативний ефект для інтенсифікації інвестиційних потоків в економіці країни.

За результатами дисертаційного дослідження розроблено науково-практичні рекомендації для органів державної влади, серед яких:

- встановити жорстку нормативну межу витрат на фінансування інвестиційних проектів через закріплення відповідних видатків Державного бюджету;
- прийняти зміни до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” стосовно методики нарахування амортизації;
- створити міжтериторіальні податкові органи, розвинути інформаційні технології у податковому адмініструванні;
- розвинути пріоритетні напрями державної інвестиційної політики: стимулювання конкуренції; розвиток інвестиційного ринку; забезпечення прозорості діяльності на ньому підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Кириллов В.Д. Економічний зміст інвестицій в умовах розвитку ринкових відносин // Вісн. НАДУ. – 2004. – № 2. – С. 242-248.
2. Кириллов В.Д. Інвестиційна діяльність в Україні // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. / Редкол.: С.М.Серьогін (голов. ред.) та ін. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2004. – Вип. 2 (16). – С. 134-141.
3. Кириллов В.Д. Інвестиції як фактор глобалізації світової економіки // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХРІДУ НАДУ “Магістр”, 2004. – № 2 (21): У 2 ч. – Ч. 2. – С. 111-115.
4. Кириллов В.Д. Розвиток довгострокового фінансування інвестиційних проектів в Україні // Упр. сучас. містом. – 2004. – № 3/7-9 (15). – С. 206 – 210.
5. Кириллов В.Д. Сучасний стан розвитку інвестиційної діяльності в народному господарстві // Зб. наук. пр. НАДУ / За заг. ред. В.І.Лугового, В.М.Князева. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – Вип. 2. – С. 312-320.

Статті в інших виданнях, матеріали конференцій, тези доповідей

6. Кириллов В.Д. Довгострокові джерела фінансування інвестиційної діяльності // Держава та регіони. – 2003. – № 2. – С. 55-58. – (Сер.: “Держ. упр.”).
7. Кириллов В.Д. Інвестиційний тип розвитку виробництва // Держава та регіони. – 2004. – № 1. – С. 50-53. – (Сер.: “Держ. упр.”).
8. Кириллов В.Д. Концепції регулювання інвестиційного середовища // Держава та регіони. – 2004. – № 1. – С. 123-127. – (Сер.: “Економіка та підприємництво”).
9. Кириллов В.Д. Основи державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні // Держава та регіони. – 2003. – № 1. – С. 58-63. – (Сер.: “Держ. упр.”).
10. Кириллов В.Д. Основні принципи управління інвестиційним процесом // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр.: В 5 т. – Д.: ДНУ, 2004. – Вип. 194. – Т. 3. – С. 843-854.
11. Кириллов В.Д. Розвиток інвестиційного ринку в Україні // Держава та регіони. – 2003. – № 4. – С. 114-117. – (Сер.: “Економіка та підприємництво”).
12. Кириллов В.Д. Система фінансування інвестиційної діяльності // Бізнес-навігатор. – 2004. – № 5. – С. 81-85. – (Сер.: “Економіка та підприємництво”).
13. Кириллов В.Д., Корецький М.Х. Формування ефективного інвестиційного середовища в національному АПК // Сталість розвитку агропромислового комплексу України: Зб. наук. пр. / НАН України; Об’єднан. ін-т економіки; Редкол.: В.Д.Слюсар (відп. ред.) та ін. – К., 2004. – С. 121-130. – Авторські – 5 с.

14. Кириллов В.Д. Державне регулювання інвестиційного клімату в Україні // Дні науки: Зб. тез доп.: В 3 т. / Гуманіт. ун-т “ЗІДМУ”, 28-29 жовт. 2004 р.; Ред. кол. В.М.Огаренко та ін. – Запоріжжя: ГУ “ЗІДМУ”, 2004. – Т. 2 – С. 28-29.

15. Кириллов В.Д. Регулювання державою інвестиційної пропозиції // Наука і освіта 2004: Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. – Д.: Наука і освіта, 2004. – Т. 32. Державне регулювання. – С. 43.

АНОТАЦІЇ

Кириллов В.Д. Формування механізму державного регулювання інвестиційних процесів в економіці України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національна академія державного управління при Президентіві України. – Київ, 2005.

Дисертацію присвячено розробці й обґрунтуванню теоретично-методологічних засад і практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи державного регулювання інвестиційних процесів в економіці України. Запропоновано модель взаємодії ринкових стимулів стосовно інвестиційного процесу на основі їх класифікації за походженням і сферою впливу. Удосконалено класифікацію складових механізму стимулювання інвестиційного процесу шляхом групування важелів та інструментів на ринкові, неринкові і частково-ринкові; методичку оподаткування прибутку підприємств з метою стимулювання інвестиційно-інноваційного розвитку промисловості України, а також теоретико-методологічні засади формування і розвитку інвестиційної політики держави шляхом виділення пріоритетних напрямів її розвитку. Набув подальшого розвитку державний механізм фінансування пріоритетних інвестиційних проектів за рахунок введення у формування Державного бюджету системи жорстких нормативних лімітів витрат на споживання.

Ключові слова: державне регулювання, розвиток, стимулювання, стратегія, інвестиційний клімат.

Кириллов В.Д. Формирование механизма государственного регулирования инвестиционных процессов в экономике Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук государственного управления по специальности 25.00.02 – механизмы государственного управления. – Национальная академия государственного управления при Президенте Украины. – Киев, 2005.

Диссертация посвящена разработке и обоснованию теоретических и практических основ совершенствования политики государственного регулирования инвестиционной деятельности в Украине.

Выделены рыночные и нерыночные стимулы инвестиционного процесса. Установлено, что прибыльность является важнейшим структурообразующим критерием, который

определяет природу функционирования рыночных стимулов инвестиционного процесса. К нерыночным (государственно-административным) относятся стимулы, действие которых основываются не на стихийных рыночных механизмах, а устанавливается административно государственными органами. Частично-рыночные – институциональные и организационные структуры, функционирование которых непосредственно влияет на рыночные стимулы. Рыночные стимулы – стимулы, которые присущи рыночной системе хозяйствования и основываются преимущественно на рыночном принципе – получении максимальной прибыли. Определено, что целесообразна такая классификация рыночных стимулов: стихийно-рыночные; организационно-рыночные; институционально-рыночные.

Классифицированы рыночные стимулы по месту возникновения и сфере влияния на “внешние факторы”, “распределение затрат на инвестиции”, “внутренние источники инвестиций”, “внешние источники инвестиций” и “внутренняя политика предприятия”. Установлено, что стимулы внутри групп взаимосвязаны. На основе классификации рыночных стимулов по месту возникновения и сфере влияния разработана модель взаимодействия рыночных стимулов и их применения в динамике инвестиционного процесса.

Доказано, что инвестиционная активность внутренних и зарубежных инвесторов в значительной мере сдерживается из-за сформированного неблагоприятного инвестиционного климата, целого ряда внешних и внутренних факторов. К внутренним факторам следует отнести: снижение финансовых возможностей бюджетов всех уровней, субъектов хозяйствования и населения; несовершенство и частое изменение законодательной и нормативно-правовой базы, финансово-кредитной системы; слабая развитость рынка капиталов; отсутствие системы страхования рисков инвесторов и нестабильная политическая ситуация; возрастающий уровень коррупции и “тенизации” экономики.

Предложено для финансирования приоритетных инвестиционных проектов за счет средств государственного бюджета установить жесткую нормативную границу его затрат на потребление. Определена необходимость уделения большего внимания бюджету развития. Бюджет потребления должен строиться по системе нормативов, которые определяют минимум бюджетной обеспеченности в части текущих капитальных социальных затрат на душу населения, а по некоторым статьям – по типам объектов затрат. Бюджетные доходы, которые получены сверх нормативных минимумов, должны целиком или большей частью направляться на финансирование развития экономики.

Разработаны меры по совершенствованию методики налогообложения прибыли предприятий путем пересмотра существующей шкалы амортизационных отчислений в целях применения механизма ускоренной амортизации. Предложено предприятиям предоставлять право самим устанавливать нормы амортизации и одновременно формировать фонды восстановления основных средств. Государство должно контролировать начисление амортизации в качестве необлагаемой налогами части валового дохода и ее использование. В случае неверного начисления предприятиями амортизации или использования не по назначению средств амортизационного фонда предлагаем введение штрафных санкций на сумму превышения налогового кредита и отказ в государственных кредитах и дотациях; в целях стимулирования расширенного воспроизводства основных средств, кроме предоставления повышенных налоговых скидок, определена необходимость предоставления

прямой финансовой поддержки частному бизнесу путем освобождения от налога на прибыль, зачисленного в разного рода инвестиционные фонды и резервы.

Усовершенствованы теоретико-методологические основы формирования и развития инвестиционной политики государства путем выделения приоритетных направлений его развития: стимулирование конкуренции; обеспечение наиболее полного соответствия инвестиционного спроса инвестиционному предложению путем эффективного применения механизмов лизинга и франчайзинга; регулирование банковской деятельности; повышение значения производственного накопления; обеспечение прозрачности деятельности предприятий как механизма защиты прав собственности и акционеров; смягчение режима налогообложения, особенно для тех предприятий, деятельность которых имеет значительный мультипликативный эффект для интенсификации инвестиционных потоков в экономике страны.

Ключевые слова: государственное регулирование, развитие, стимулирование, стратегия, инвестиционный климат.

Kirillov V.D. Building up the system of state regulation of investment processes in Ukraine's economy. – Manuscript.

Dissertation on the Candidate Degree in Public Administration, specialty 25.00.02 – Public Administration mechanisms – National Academy of Public Administration, office of the president of Ukraine. – Kyiv, 2005.

The dissertation deals with designing and basing of theoretical and practical principles of state control improvement over investment activity in Ukraine.

A model of interrelation of market incentives in the process of investment is presented. The model is based on the classification of incentives in terms of origin and sphere of influence. The classification of investment process incentives by their structurizing inside market, non-market and partially market incentive factors is improved, as well as methodology of enterprise profit taxation in order to stimulate investment innovational industry development in Ukraine, theoretical-methodological principles of state investment policy development by defining the priority development trends. The state mechanisms of priority investment projects financing by introducing the system of strict limits on consuming expenses to the state budget forming is improved.

Key words: state control, development, strategy, investment climate.